

Univerzita Karlova

Právnická fakulta

## Oponentský posudek na diplomovou práci

### Svoboda projevu v ČR

Diplomant: Radek Havlíček

2023

106 stran včetně příloh

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Jan Kudrna, Ph.D.

Katedra ústavního práva

Výběr tématu pro diplomovou práci z oboru ústavního práva v současném světě demokratického právního státu není kupodivu překvapivé. Zájem o svobodu slova a jeho ochranu roste s nebývale širokým spektrem zábran, překážek a různých forem výstupních kontrol, jichž jsme svědky. Obracíme se k odkazu ústavní ochrany svobody projevu s nadějí, že jejím účelem je prosvětlit veřejný prostor občanské komunikace, obohatit ho myšlenkovým potenciálem a růzností, s cílem řádně legitimizovat rozhodnutí a řešení daných společenských rozporů. Jak se tedy vyznat v kritice poměrů a stavu ochrany svobody projevu, kterou nám nabízí J. Mchangama (Jacob Mchangama, Svoboda projevu. Od Sokrata po sociální síť. Institute H21. 2022), když uvádí:

*„Silná právní ochrana, kterou v USA poskytuje první dodatek, nedokáže skrýt skutečnost, totiž že základní předpoklady americké výjimečnosti svobody projevu ztratily velkou část své sjednocující síly. Americká víra ve svobodu projevu zůstává jako abstraktní princip silná. Jednota se však hroutí kvůli nelítostným kmenovým a identitárním hranicím, stačí, aby jedna strana porušila posvátná tabu strany druhé.“ A dále: „Vždy bylo naivní předpokládat, že uplatňování globální svobody a rovnosti projevu v širokém měřítku povede k pokroku, osvobození, pravdě a toleranci bez škodlivých a nezamýšlených důsledků. Svobodná a otevřená síť přístupná miliardám lidí po celém světě nevyhnutelně napomůže i organizované nenávisti, lži, zhoubné propagandě a polarizující rétorice podkopávající občanské libertariánské ideály prvních průkopníků internetu.“ (str.447)*

Diplomant se právě otázkám svobody projevu věnuje na pozadí rozboru svobody jedince v různých kontextech kulturního a politického prostředí (evropských států, České republiky a i USA). Od analýzy pojmu a jeho pojetí v judikatuře nejvyšších (ústavních) soudů se propracovává k jejímu právnímu zakotvení na vnitrostátní a mezinárodní úrovni. Podstatná část práce se dotýká citlivého jádra svobody projevu, totiž legitimitě a právnímu uchopení jejich limitů a forem omezení. Absolutní svobodu jedince by jistě mohl zaručit život na pustém ostrově (pokud by bylo vůbec možné o svobodě hovořit), nicméně svoboda jakožto kategorie společenská v sobě uchovává relaci k „těm druhým svobodným“. Ožehavým je samozřejmě téma limitů nastavených veřejnou mocí.

Struktura práce a logická návaznost argumentů svědčí o svědomitém přístupu diplomanta uchopit problém v jeho celistvosti. Domnívám se však, že jeho koncept, totiž izolovat svobodu projevu od práva na informace, tak jak to činí na str. 20 (*„Přestože právo na informace je komplementární součástí svobody projevu, o čemž svědčí už systematické zařazení do čl.17 Listiny, není tématem této práce jej blíže rozebírat.“*), nesvědčí o pochopení kontextu vývoje soudobé společnosti a ústavního státu. Navzdory postřehu, na nějž odkazuje (totiž, že česká jurisprudence svobodu projevu a práva na

informace projednává v úzké souvislosti, nicméně odděleně), vnímám spojitost obou velmi intenzivně. Současný vývoj informační společnosti a digitalizované veřejné sféry (jak se k tomu ostatně sám diplomant věnuje v závěrečných částech práce) předpokládá, že svoboda projevu nemůže být ve veřejném (a politickém) prostoru odříznuta od poučeného, vzdělaného, investigativního vztahu ke zdrojům rozumem ospravedlnitelného jednání a veřejného projevu (projevu na veřejnosti). Autor často argumentuje odůvodněním soudů (např. Evropského soudu pro lidská práva), aby podal definici pojmu, avšak blíže nevysvětluje, jakým postupem soud v konkrétním případě k rozhodnutí dospívá. Je tedy na čtenáři, aby si rozsudky vyhledal a lépe postupu diplomanta porozuměl. Velice kladně hodnotím autorovu snahu vycházet z diskuse, která k tématu probíhá na akademické půdě. Citované práce opravdu patří ke stěžejním pracím pro uchopení zkoumané otázky.

Na margo práva omezit svobodu projevu a jeho šíření prostřednictvím internetu je nesporně důležité sledovat ( a to právě ve spojení s právem na informace), jak se vyvíjí **právní ukotvení digitálního prostředí**. Diplomant zmiňuje nařízení Evropského parlamentu a Rady o potírání šíření teroristického obsahu v souvislosti s tím, jaká kritéria jsou dostatečně legitimní pro sankcionování a omezení šíření uvedeného projevu. Jistě lze vyvodit pravidlo, že primárně je nezbytné zajistit, že **co je trestné off-line je také trestné on-line**. Digitalizace veřejného prostoru a její regulace v EU se těsně dotýká i vnitrostátního prostředí v ČR, které nemusí být podezíráno z trestného či jiného protiprávního jednání. Internetové prostředí je nejen rychlé v tom, jak působí (dostupnost, dosah, parciálnost), ale je i mnohdy zamlžené, co do identifikace pramenů, autorů zpráv a informací. V tom se jistě liší od mediální sféry, kterou autor označuje s odvoláním na citovaný zdroj za „hlídacího psa“ demokracie. Z toho plyne i otázka, nakolik bude již přijaté Nařízení Evropského parlamentu a Rady (tzv. DSA a DMA), a přímo aplikovatelné v ČR **prolamovat a usměrňovat ústavní pojetí svobody projevu a práva na informace**.

Předloženou práci k posouzení považuji za velmi dobrou a **doporučuji ji postoupit k řízení o obhajobě diplomové práce**.

Jana Reschová

Katedra ústavního práva